Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. 27 Cdo 544/2023, ECLI:CZ:NS:2024:27.CDO.544.2023.1

Číslo: 11/2025

Právní věta:

Při uplatnění principu poctivosti (§ 6 o. z.) lze na základě analogického použití úpravy § 1956 o. z. připustit jednostrannou změnu místa plnění i při změně účtu věřitele.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.03.2024

Spisová značka: 27 Cdo 544/2023

Číslo rozhodnutí: 11

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Splnění dluhu, Splnění závazku, Úschova, Změna závazku

Předpisy: § 10 o. z.
§ 1910 o. z.
§ 1953 o. z.
§ 1954 o. z.
§ 1955 o. z.
§ 6 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 12. 2022, sp. zn. 7 Cmo 17/2022, jakož i rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 23. 11. 2021, sp. zn. 56 Cm 142/2017, a věc vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou doručenou Krajskému soudu v Praze dne 26. 7. 2017 se žalobce domáhá na žalovaném zaplacení 250.000 Kč s příslušenstvím z titulu nedoplatku části ceny za převod podílu.

2. Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 11. 2021, č. j. 56 Cm 142/2017-105, žalovanému uložil, aby žalobci zaplatil 250.000 Kč s příslušenstvím (výrok I.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

3. Jde přitom již o druhé rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé poté, kdy byl předchozí

zamítavý rozsudek soudu prvního stupně ze dne 27. 2. 2018, č. j. 56 Cm 142/2017-69, usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 2021, č. j. 7 Cmo 107/2018-90, pro nepřezkoumatelnost zrušen a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Soud prvního stupně vyšel mimo jiné z toho, že:

1) Mezi žalobcem a žalovaným byla dne 31. 3. 2015 uzavřena smlouva o úplatném převodu podílu v A, s. r. o. (dále jen „smlouva“).

2) Podle smlouvy vznikla žalovanému povinnost zaplatit žalobci 6.069.000 Kč za převod podílu ve dvou splátkách, a to ve výši 4.069.000 Kč do 10 pracovních dnů ode dne uzavření smlouvy do advokátní úschovy na ve smlouvě uvedený účet (první splátka) a ve výši 2.000.000 Kč do 31. 3. 2017 bezhotovostním převodem na bankovní účet věřitele (žalobce) určený ve smlouvě (druhá splátka).

3) První splátka byla žalovaným splacena řádně.

4) Dne 3. 8. 2015 zaplatil žalovaný část druhé splátky ve výši 1.500.000 Kč na účet žalobce, odlišný od účtu určeného ve smlouvě, a žalobce tuto částku nevrátil. Žalovaný dále zaplatil žalobci 14. 10. 2015 další část druhé splátky ve výši 250.000 Kč v hotovosti a žalobce částku nevrátil.

5) Účet žalobce, určený ve smlouvě, byl následně zrušen.

6) Předžalobní výzvou ze 4. 5. 2017 (doručenou 10. 5. 2017) vyzval žalobce (prostřednictvím svého zástupce) žalovaného k úhradě 2.000.000 Kč na v ní konkretizovaný účet advokátních úschov, a to do 11. 5. 2017, a sdělil mu, že ve smlouvě sjednaný účet věřitele (na který mělo být plněno), byl zrušen a dále, že se žalobce nachází ve výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „výzva“).

7) Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 9. 8. 2017, č. j. 34 Sd 45/2017-20, bylo na návrh žalovaného a F. K. z 19. 5. 2017 rozhodnuto o přijetí částky 2.000.000 Kč do soudní úschovy jako plnění závazku ze smlouvy. Usnesení nabylo právní moci dne 30. 8. 2017.

5. Odvolávaje se na právní názor vyslovený Vrchním soudem v Praze v usnesení ze dne 16. 6. 2021, č. j. 7 Cmo 107/2018-90, podle něhož právní úprava v § 1955 odst. 1 větě druhé a § 1956 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“ nebo „občanský zákoník“), připouští změnu místa plnění oznámením věřitele, soud prvního stupně dovodil, že prostřednictvím výzvy bylo místo plnění žalobcem „efektivně změněno“.

6. Ve vztahu k náhradnímu plnění žalovaným do soudní úschovy soud prvního stupně dovodil, že pro takový postup nebyl dán objektivní důvod, tudíž složením finančních prostředků do soudní úschovy žalovaným nemohlo dojít ke splnění závazku ze smlouvy.

7. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze v záhlaví uvedeným rozhodnutím rozsudek soudu prvního stupně potvrdil v části výroku I., kterou byla žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobci 250.000 Kč se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05% ročně od 12. 5. 2017 do zaplacení, a změnil v části výroku I., kterou byl žalovaný zavázán platit úrok z prodlení i za období od 1. 4. 2017 do 11. 5. 2017, tak, že žalobu v tomto rozsahu zamítl (první výrok), a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

8. Odvolací soud, ztotožňuje se jinak s právním názorem soudu prvního stupně, shledal důvodnými toliko námitky žalovaného ohledně počátku prodlení s úhradou žalované částky. Žalobce jakožto

věřitel totiž žalovanému poskytl součinnost sdělením čísla účtu advokátní úschovy, na který má být plněno, až ve výzvě, s určením dodatečné lhůty k plnění do 11. 5. 2017, jejímž uplynutím se žalovaný dostal do prodlení.

9. Odvolací soud proto uzavřel, že v této věci „nebyl dán důvod, aby žalovaný plnil žalobci náhradně podle § 1953 o. z., tj. složením částky 250.000 Kč do soudní úschovy“, závazek žalovaného složením částky 250.000 Kč do soudní úschovy nezanikl, a to i přesto, že usnesení o přijetí do úschovy pro nepřítomnost věřitele je pravomocné.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání (doplněné podáním z 15. 3. 2023), jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na otázkách hmotného a procesního práva, a sice:

> 1) přípustnosti jednostranné změny místa plnění určeného dohodou smluvních stran, při jejímž řešení se odvolací soud měl odchýlit od ustálené judikatury Nejvyššího soudu (rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1604/2008, ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3065/2009, ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 33 Cdo 4288/2016, nebo ze dne 14. 4. 2021, sp. zn. 33 Cdo 4273/2019), a
>
> 2) „vlivu naplnění jiného zákonného hmotněprávního důvodu soudní úschovy než důvodu uvedeného v návrhu na přijetí do úschovy a potažmo v rozhodnutí soudu o přijetí do úschovy, na soluční účinky úschovy a jejich posouzení a závaznost pro soud rozhodující o žalobě na plnění“, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena.

11. Ve vztahu k první dovolací otázce dovolatel namítá, že odvolací soud na poměry projednávané věci nesprávně aplikoval § 1956 o. z., který na skutkový stav věci nedopadá, jelikož se jedná o zákonné subsidiární pravidlo, použitelné pouze za předpokladu, že místo plnění nebylo smluvně ujednáno.

12. Prostřednictvím druhé dovolací otázky dovolatel namítá, že odvolací soud pochybil, když při posuzování důvodnosti plnění do soudní úschovy ve smyslu § 1953 o. z. vycházel pouze z důvodu uvedeného v návrhu na přijetí plnění do soudní úschovy a v soudním rozhodnutí o úschově, jímž byla v projednávané věci nepřítomnost věřitele, aniž by se naplněním předpokladů náhradního splnění jinak zabýval.

13. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že se žaloba zamítá, *in eventum* rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení

III.
Přípustnost dovolání

14. Dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou a splňující podmínku podle § 241 odst. 1 o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

15. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky jednostranné změny místa plnění dohodnutého ve smlouvě, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena, a pro řešení otázky vlivu naplnění jiného zákonného hmotněprávního důvodu soudní úschovy, než který byl uveden v návrhu na přijetí do úschovy nebo rozhodnutí soudu o přijetí do úschovy, na soluční účinky úschovy, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury Nejvyššího soudu.

IV.
Důvodnost dovolání

a) K jednostranné změně místa plnění

16. Podle § 6 o. z. má každý povinnost jednat v právním styku poctivě (odstavec první). Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu (odstavec druhý).

17. Podle § 10 odst. 1 o. z. nelze-li právní případ rozhodnout na základě výslovného ustanovení, posoudí se podle ustanovení, které se týká právního případu co do obsahu a účelu posuzovanému právnímu případu nejbližšího.

18. Podle § 1790 o. z. nelze závazek změnit bez ujednání věřitele a dlužníka, ledaže zákon stanoví jinak.

19. Podle § 1910 o. z. nemůže být věřitel proti své vůli nucen, aby přijal něco jiného, než co přísluší k jeho pohledávce, a dlužník nemůže být nucen, aby poskytl něco jiného, než co je dlužen. Totéž platí o místě, čase a způsobu splnění.

20. Podle § 1954 o. z. se k řádnému splnění vyžaduje, aby byl dluh splněn ve stanoveném místě. Nelze-li místo plnění zjistit ze smlouvy, povahy závazku nebo z účelu plnění, plní se v místě stanoveném zákonem.

21. Podle § 1955 o. z. nepeněžitý dluh plní dlužník v místě svého bydliště nebo sídla. Peněžitý dluh plní dlužník v místě bydliště nebo sídla věřitele

22. Podle § 1956 o. z., má-li být plněno u věřitele a změnil-li věřitel po uzavření smlouvy své bydliště nebo sídlo, popřípadě umístění závodu nebo provozovny, nese věřitel zvýšené náklady a zvýšené nebezpečí, které tím dlužníku vzniknou.

23. Z ustálené judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu se podává, že:

> 1) K podmínkám řádného a včasného splnění závazku patří splnění ve stanoveném místě (tzv. splniště).
>
> 2) Sjednají-li si strany, že dlužník bude plnit ve prospěch v dohodě označeného účtu věřitele, lze tuto dohodu považovat za určení místa plnění ve smyslu ustanovení § 335 a § 339 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák." nebo „obchodní zákoník").
>
> 3) Je-li místo plnění určeno dohodou smluvních stran, nelze je jednostranně změnit, nýbrž je nutné vyžádat souhlas druhé strany.
>
> 4) Úhrada dluhu na účet věřitele odlišný od účtu, na nějž podle smlouvy mělo být plněno, nezakládá účinky splnění dluhu.
>
> 5) Jestliže věřitel bez zbytečného odkladu poté, kdy mohl při řádném chodu věcí zjistit, že dlužník poukázal peněžité plnění na jeho účet (odlišný od účtu, na který měl dlužník dle dohody plnit), tyto peněžité prostředky dlužníkovi nevrátí, lze zásadně uzavřít, že dlužníkovo plnění na jiný účet akceptoval; v takovém případě zanikne dlužníkův závazek (neplyne-li z uzavřené smlouvy něco jiného) dnem připsání poukázané částky na účet věřitele.
>
> 6) Závazek nelze měnit jen z vůle jedné strany, jestliže s tím nevyjádřila souhlas i strana druhá,

jejíhož právního postavení se změna bezprostředně dotýká.

Srovnej rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2018/98, uveřejněný pod číslem 35/2001 Sb. rozh. obč., sp. zn. 31 Cdo 3065/2009, ze dne 20. 7. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1737/2009, ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 33 Cdo 4053/2010, sp. zn. 33 Cdo 4288/2016, nebo ze dne 24. 9. 2020, sp. zn. 23 Cdo 2180/2020, rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3065/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 23 Cdo 746/2010, a ze dne 16. 10. 2013, sp. zn. 26 Cdo 2442/2013, ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 20 Cdo 2768/2022, či nálezy Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/2003, a ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 20/05.

24. Byť byly přijaty za účinnosti obchodního zákoníku a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, citované závěry se obdobně uplatní i v poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

25. Nejvyšší soud se ve své rozhodovací činnosti opakovaně zabýval také působením principu poctivosti podle § 6 o. z. v právních vztazích, k čemuž uvedl, že:

1) Podle důvodové zprávy k § 6 o. z. standardní občanské zákoníky spojují výkon subjektivních práv a plnění právních povinností s kritériem čestnosti a absence zlé vůle i podvodného úmyslu.

2) Ustanovení § 6 odst. 1 o. z. představuje generální klauzuli, která obsahuje princip poctivosti coby stěžejní princip soukromého práva. Platí, že se jej lze dovolat vždy, i když jej konkrétní ustanovení neobsahuje, to znamená i mimo případy výslovně stanovené zákonem.

3) Ustanovení § 6 odst. 1 o. z. „zakotvuje povinnost jednat poctivě či, chceme-li, v dobré víře. To značí šetřit práva a legitimní zájmy druhého a jednat tak, jak je to podle stavu vědomí jednajícího slušné a čestné.... Jednání v dobré víře vylučuje jednání klamavé a směřující k poškození druhé strany. Nebrání ale uzavírání transakcí v rozumné míře výhodných pro jednajícího“ [viz Komentář k § 6 o. z. Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část), Praha: Wolters Kluwer, 2014].

4) Poctivost představuje standard jednání v právním styku, spočívající zejména v povinnosti zohlednit oprávněné zájmy ostatních zúčastněných osob s tím, že čestné jednání předpokládá zachovávání povinností, jejich porušování či zanedbávání je naopak nečestné. Odchýlení se od příkazu „jednat v právním styku poctivě“ by představovalo rozpor se zákonem, který může v některých případech představovat současně i rozpor s dobrými mravy. Ve vztahu k dobrým mravům lze poctivost chápat jako výjimečné pravidlo, které se aplikuje nad jejich rámec s tím, že jde o přísnější požadavek. Poctivost však není kritériem platnosti právního jednání (oproti dobrým mravům – srov. § 580 odst. 1 a § 588 o. z.) a z toho důvodu (její absence) nezpůsobuje neplatnost právního jednání (v právní teorii srov. např. Lavický, P. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 72-81, anebo Melzer, F., Tégl, P. in Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 6. Praha: Leges, 2014, s. 102-120, a literaturu tam citovanou).

Srovnej rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. 26 Cdo 1984/2018, a ze dne 23. 3. 2020, sp. zn. 22 Cdo 4490/2018.

26. Literatura dále dovozuje, že z principu poctivosti ve smyslu § 6 o. z. vyplývá také požadavek loajality mezi stranami závazku, v jejímž důsledku dochází k „doplňujícímu výkladu“ smlouvy tak, že k určitým změnám se již v samotné smlouvě implicitně svoluje. Při řádném oznámení změny, absenci zneužití a odlišné smluvní úpravy tak lze dovodit povinnost určité míry vstřícnosti vůči druhé smluvní

straně a přiznat smluvním stranám implicitní právo jednostranné změny závazku přímo na základě doplňující funkce poctivosti. Přípustnost jednostranné změny smlouvy pak bude záviset na okolnostech, zejména poměřování následků nevyhovění požadavku vstřícnosti pro každou ze stran smlouvy (v odborné literatuře viz Šilhán, J. Jednostranné určení či změna smluvního závazku. In: Hajn, P., Ondrejová, D., Lasák, J., Ruban, R., Houdek, Z. a kol, Kotásek, J. a Špačková, M. (ed.). Pocta prof. Josefu Bejčkovi k 70. narozeninám. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 546-565, nebo Pipková, P. J. § 6 [Poctivost]. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023).

27. Úprava § 1956 o. z. umožňuje jednostrannou změnu místa plnění, má-li být plněno u věřitele a změnil-li věřitel po uzavření smlouvy své bydliště nebo sídlo, popřípadě umístění závodu nebo provozovny. Z teleologického hlediska přitom není důvodu, aby v porovnání se změnami předpokládanými tímto ustanovením, nebylo možné postupovat obdobně v případech, kdy je jako místo plnění sjednán účet věřitele.

28. Ve vztahu ke změně účtu věřitele – jakožto sjednaného splniště – tedy existuje v zákoně tzv. otevřená nepravá (teleologická) mezera, kterou je třeba uzavřít pomocí analogie (k tomu srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1519/2012, nebo ze dne 1. 6. 2017, sp. zn. 32 Cdo 2422/2015, dále důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. III. ÚS 2264/13, nebo v právní teorii Melzer, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 230).

29. Ve světle nastíněné argumentace je na místě přijmout závěr, podle něhož lze na základě analogického použití úpravy § 1956 o. z. při uplatnění principu poctivosti připustit jednostrannou změnu místa plnění i při změně účtu věřitele; s tím, že věřitel ponese zvýšené náklady a nebezpečí, které tím druhé straně vzniknou.

30. Ačkoli se při posuzování změny závazků obecně vychází ze zásadní nezměnitelnosti smluv jednostranným právním jednáním (viz judikatura citovaná v odst. 23), oprávnění k určité minimální funkční míře (jednostranných) změn závazku lze dovozovat implicitně na základě uplatnění principu poctivosti, a to při vyvažování oprávněných zájmů obou stran.

31. V projednávané věci odvolací soud [s odkazem na komentářovou literaturu (Šilhán, J. § 1956 [Změna místa u věřitele]. In: Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 989)] dovodil, že v případě zrušení účtu věřitele sjednaného jako místo plnění ve smlouvě lze *per analogiam* použít § 1956 o. z. Byl-li účet věřitele (žalobce) zrušen a dlužník (dovolatel) byl o této skutečnosti vyrozuměn a vyzván k platbě na jiný účet – čímž bylo místo plnění jednostranně změněno – byl podle názoru odvolacího soudu dlužník (dovolatel) povinen plnit na tento nový účet, nikoli do soudní úschovy.

32. Potud je právní posouzení této otázky odvolacím soudem správné.

33. Nicméně, i když je za popsaných okolností dlužník zásadně povinen plnit na nově určený účet, nelze zcela vyloučit možnost náhradního splnění (§ 1953 o. z.). To může přicházet v úvahu například tehdy, bude-li dlužník s ohledem na konkrétní okolnosti věci bez své viny v nejistotě, zda plněním na nově určený účet svůj závazek vůči věřiteli skutečně splní anebo bylo-li jednání věřitele nepoctivé (např. vedeno záměrem ztížit dlužníku splnění závazku).

34. V projednávané věci dlužník (dovolatel) svou nejistotu opírá o tvrzení, že žalobce je ve výkonu trestu odnětí svobody, a tudíž je pro dovolatele „zcela nedostupný“, sjednaný účet byl „z neznámých důvodů“ a „bez upozornění dovolatele“ žalobcem zrušen, zrušení účtu „mohlo souviset s trestnou činností žalobce“, podpisy žalobce na plné moci advokáta a na výzvě nebyly úředně ověřeny a výzvou

byla požadována částka mnohonásobně vyšší než skutečný dluh.

35. Tyto skutečnosti odvolací soud ve svém právním posouzení nezohlednil.

b) K důvodům náhradního splnění do soudní úschovy

36. Podle § 1953 odst. 1 o. z. nelze-li dluh splnit proto, že věřitel je neznámý nebo nepřítomný, že věřitel odmítl bezdůvodně plnění přijmout, že dlužník je bez své viny v nejistotě, kdo je věřitelem, nebo z jiných důležitých příčin na straně věřitele, je dlužník oprávněn složit předmět plnění do soudní úschovy. Účelně vynaložené náklady spojené s náhradním splněním jdou k tíži věřitele.

37. Podle § 291 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“) lze řízení zahájit jen na návrh (odstavec první). Návrh na přijetí do úschovy musí obsahovat prohlášení složitele, který peníze, cenné papíry nebo jiné věci do úschovy skládá, že závazek, jehož předmětem jsou hodnoty skládané do úschovy, nelze splnit, protože věřitel je nepřítomen nebo je v prodlení, nebo že složitel má odůvodněné pochybnosti, kdo je věřitelem, nebo že složitel věřitele nezná; to neplatí, jde-li o povinnou úschovu (odstavec druhý).

38. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se k plnění do soudní úschovy podává:

> 1) Důvod úschovy a věcnou legitimaci účastníků (složitele, příjemce a přihlašovatele) soud z hlediska pravdivosti tvrzení složitele při rozhodování o přijetí do úschovy nepřezkoumává; vychází v tomto směru z tvrzení složitele a nezjišťuje, zda složitel je opravdu dlužníkem, zda příjemce je skutečně věřitelem, zda věřitel je skutečně nepřítomen, zda se věřitel opravdu ocitl v prodlení, zda tu byly důvodné pochybnosti o tom, kdo je dlužníkovým věřitelem, nebo zda byl věřitel pro dlužníka skutečně neznámou osobou, popřípadě, zda tu je jiný zákonem stanovený důvod úschovy.
>
> 2) Pravomocné usnesení soudu o přijetí plnění do úschovy má z hlediska zániku závazků stejné právní následky jako převzetí plnění věřitelem; za okamžik uspokojení nároku se považuje den, v němž byl předmět plnění složen u soudu.
>
> 3) Zjistí-li se, že důvody pro složení plnění u soudu nebyly dány, např. proto, že věřitel přijetí plnění ve skutečnosti neodmítá (a není tak v prodlení) nebo je přítomen, nebo že dlužník (složitel) neměl důvod pochybovat o tom, kdo je věřitelem apod., pak dluh nebyl složením do soudní (soluční) úschovy splněn a povinnost dlužníka (složitele) poskytnout plnění přímo věřiteli (příjemci, přihlašovateli) nadále trvá.
>
> 4) Otázku, zda byl dán důvod pro složení plnění u soudu, soud zkoumá (může zkoumat) nejen v době, kdy rozhoduje o přijetí do soudní (soluční) úschovy, nýbrž i v případném sporu o nahrazení souhlasu s vydáním předmětu úschovy (§ 299 z. ř. s.) vedeném mezi tím, kdo žádal o vydání předmětu úschovy (příjemce nebo přihlašovatel), a tím, kdo vydání odporoval (§ 298 z. ř. s.), po právní moci usnesení o přijetí plnění do soudní (soluční) úschovy.
>
> 5) Platí dále, že posuzuje-li soud v řízení o úschovách, co složitel uvedl v návrhu na přijetí o důvodu úschovy (a pak z tohoto tvrzení při rozhodování o přijetí do úschovy výše popsaným způsobem vychází), není rozhodující, jak složitel kvalifikoval důvod úschovy po právní stránce, ale vylíčení důvodu úschovy prostřednictvím rozhodujících skutečností.
>
> V režimu soudní úschovy podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 se výše formulované závěry podávají z ustálené judikatury Nejvyššího soudu (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 5. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 4255/2014, ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3924/2013 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 21 Cdo

3853/2015); jde nicméně o závěry uplatnitelné i v poměrech soudní úschovy podle zákona o zvláštních řízeních soudních a občanského zákoníku (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2019, sp. zn. 21 Cdo 1736/2019, ze dne 10. 3. 2022, sp. zn. 21 Cdo 3565/2021, ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 29 Cdo 902/2022, ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 29 Cdo 903/2022, ze dne 22. 3. 2023, sp. zn. 29 Cdo 905/2022, ze dne 30. 3. 2023, sp. zn. 29 Cdo 911/2022, ze dne 30. 3. 2023, sp. zn. 29 Cdo 901/2022 a ze dne 30. 3. 2023, sp. zn. 29 Cdo 793/2022).

39. Plnění do soudní úschovy má účinky splnění, ale jen tehdy, pokud byly naplněny zákonné důvody pro soudní úschovu, uvedené dlužníkem v návrhu na zahájení řízení o úschově.

40. V řízení o zaplacení dluhu (který měl být splněn složením do soudní úschovy), soud musí zkoumat, zda důvody uvedené dlužníkem v návrhu na soudní úschovu byly splněny. Také v tomto řízení soud nemá posuzovat důvody plnění do úschovy podle toho, jak je navrhovatel (dlužník) právně kvalifikoval v návrhu na zahájení řízení o úschově, ale jak je skutkově vymezil (právní kvalifikace, tedy podřazení pod některý ze zákonem vymezených důvodů, je věcí soudu).

41. Skutečnost, že důvody plnění do úschovy jsou v § 1953 odst. 1 o. z. vymezeny zčásti odlišně (šířeji), než v § 291 odst. 2 z. ř. s., přitom není významná; přednost musí mít (zvláštní) hmotněprávní úprava (obdobně viz i Levý, J. § 291 [Zahájení řízení]. In: Svoboda, K., Tlášková, Š., Vláčil, D., Levý, J., Hromada, M. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 593–594). Návrh na přijetí plnění do soudní úschovy je proto důvodný i tehdy, je-li naplněn důvod, který sice není vymezen v § 291 z. ř. s., ale je vymezen – jako důvod soudní úschovy – v § 1953 o. z.).

42. Naopak je významné, jaké skutečnosti z pohledu hmotněprávní úpravy dlužník (žalovaný) skutkově vymezil v návrhu na zahájení řízení o úschově, protože tyto skutečnosti jsou těmi důvody, které v řízení o zaplacení soud musí zkoumat, aby posoudil, zda plněním do úschovy byl splněn dluh (protože tyto důvody byly dány) anebo zda splněn nebyl (protože důvody dány nebyly).

43. I v poměrech projednávané věci proto pro posouzení, zda může mít plnění dovolatele do soudní úschovy soluční účinky, není významné, jak dovolatel právně kvalifikoval důvod úschovy v návrhu na zahájení řízení o úschově, podstatné je, jak jej skutkově vymezil. A právě to, zda byl naplněn takto skutkově vymezený důvod, musí soud v řízení v projednávané věci posoudit, aby mohl přijmout právní závěr, zda složením plnění do úschovy dovolatel splnil svůj dluh vůči žalobci.

44. Odvolací soud proto pochybil, když vycházel toliko z dovolatelem označeného zákonného důvodu, aniž by jakkoli zohlednil skutečnosti, které dovolatel v návrhu vylíčil. V tomto ohledu je posouzení věci odvolacím soudem neúplné, a tudíž nesprávné.

c) Shrnutí

45. Jelikož posouzení první dovoláním otevřené otázky odvolacím soudem není (zcela) správné a při řešení druhé dovoláním otevřené otázky se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, byl dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. uplatněn právem. Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

46. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem a § 226 odst. 1 o. s. ř.).

47. V dalším řízení se budou soudy zabývat důvodností plnění dovolatele do soudní úschovy s ohledem na skutečnosti vylíčené v návrhu na přijetí plnění do soudní úschovy (viz též odst. 33 a 34).

48. O návrhu dovolatele na odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku odvolacího soudu Nejvyšší soud nerozhodoval. Návrh na odklad vykonatelnosti či právní moci je závislé povahy (srov. nález Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16), což mimo jiné znamená, že rozhodl-li dovolací soud o podaném dovolání, stává se návrh na odklad vykonatelnosti bezpředmětný (obsoletní). K tomu obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 27 Cdo 2826/2017.